

RİSALELER

İSMAİL GELENBEVÎ

VakıfBank Kültür Yayınları: 0358
Klasik: 023

RİSALELER:

FELSEFE, KELAM, TASAVVUF
İSMAİL GELENBEVÎ

Editör
Bilal Taşkın

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Kitap Editörü
Mehmet Necmeddin Beşikci

Son Okuma
M. Halit Çelikyön

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

VakıfBank Kültür Yayınları
İnkılâp Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdeniz Caddesi
No:7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2025

ISBN 978-625-6647-76-3

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
İmak Ofset Basım Yayın A.Ş.
Akçaburgaz Mh. 137. Sk. No:12
34522 Esenyurt / İstanbul / Türkiye
Tel: +90 444 62 18
Sertifika No: 71320

1. Baskı: Şubat 2025

RİSALELER

FELSEFE, KELAM, TASAVVUF

İSMAİL GELENBEVÎ

EDİTÖR
BİLAL TAŞKIN

İSMAİL GELENBEVİ

1730'da Manisa'nın Kırkağaç ilçesine bağlı Gelenbe'de doğdu. Asıl adı İsmail'dir, fakat Gelenbevî namı ile anılır. Müderrislik unvanını aldıktan sonra birtakım resmî görevlerde bulunmuştur. Son dönem Osmanlı mütefekkirleri arasındaki önemli isimlerden olan Gelenbevî farklı disiplinlere ilişkin çok sayıda risale kaleme almıştır.

BİLAL TAŞKIN

1983'te İstanbul'da doğdu. 2009'da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2011 yılında "Kelâmcılara ve Usulcülere Göre Hüsün Kubuh Meselesi" başlıklı yüksek lisans tezini ve 2017 yılında "Müteahhir dönem kelâmında bir umûr-i âmme kavramı olarak varlıkla ilgili tartışmalar: Teftâzânî örneği" başlıklı doktora tezini tamamladı. İstanbul Medeniyet Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde öğretim üyesidir ve İslam teorik düşüncesiyle ilgili çalışmalar yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
1. Mantık İlminin Konusu Hakkında Risale	19
2. On Kategori (<i>Makûlât</i>) Hakkında Risale	25
3. Öncelik (<i>Tekaddüm</i>) Hakkında Risale	29
4. Vâsıta Risalesi	31
5. Taksim ve Kısımlanan Hakkında Risale	33
6. Gerekliklik (<i>Lüzûm</i>) Hakkında Risale	39
7. İmkân Hakkında Risale	43
8. Mümkün Hakkında Risale	45
9. İmkânsız Hakkında Risale	47
10. İmkânsızın Mahiyetinin İncelenmesi Hakkında Risale	49
11. Mahiyetin İncelenmesi Hakkında Risale	55
12. Zihnî Varlık ve Var Olmayan (<i>Madûm</i>) Mümkünlerin Sabitliği Hakkında Risale	57
13. Nefsü'l-Emr Hakkında Risale	65
14. Âlemin Ezeliliği ve Hâdisliği Hakkında Risale	75
15. Allah Teâlâ'nın Var Olmayan (<i>Madûm</i>) Şeylere Dair Bilgisi Hakkında Risale	77
16. Yaratıcının ve Yaratılanların Bilgilerinin İncelenmesi Hakkında Risale	105
17. Mümkünün Ezelî Mahiyeti Hakkında Risale	115
18. Vahdet-i Vücûd Hakkında Risale	117
Dizin	141

ÖNSÖZ

BİLAL TAŞKIN

18. yüzyılda Manisa'nın Gelenbe kasabasında müderris oğlu ve müderris torunu olarak doğan İsmail Gelenbevî, tahsilini, eğitim amacıyla gittiği başkent İstanbul'da tamamlamış ve entelektüel ilgisi bir şekilde, matematik temelli ilimlere yönelmiştir. Bir dönem Yenişehir'de (Larisa) kadı olarak görevlendirilmiş olsa da eserlerinin içeriği göz önünde bulundurulduğunda, Gelenbevî'nin, Osmanlı ilmiyesinin iki öncü entelektüel ilgi alanı olan fıkıh ve tasavvuftan ziyade, dil, matematik, geometri, astronomi, mantık ve metafizik gibi soyut ve teorik disiplinler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Gelenbevî'nin, 14. yüzyılın çok yönlü ilim adamı Sadeddin et-Teftâzânî'den sonraki döneme tekabül eden, şerh ve haşiye yazıcılığının yaygın olduğu ve klasik dönemin meselelerine ilişkin detayların eleştiri ve incelemeye tabi tutulduğu cem ve tahkik dönemi ilim adamlarından olduğu açıktır. Muhtemelen bu nedenle müstakil kalam ve felsefe ilimlerine dair temel metinler kaleme almak yerine, daha çok klasik dönemin sorunlarını çözümleyen haşiye, risale ve kısa notlar gibi eserler kaleme almıştır. Gelenbevî'nin ele aldığı konular arasında büyük oranda modal kipler, zihnî varlık, nefsül-emr, var olmayan şeylerin gerçekliği ve bilgisi, mahiyetlerin kendinde sabitlikleri ve vahdet-i vücûd gibi kavram ve meseleler yer alır. Bu derleme Gelenbevî'nin mantık ve metafiziğin temel kavram ve meselelerine dair özgün çözümlemelerini içeren, genelde kısa hacimli eserlerinin çevirisini sunmaktadır.

Çevirisi yapılan risalelerin bazılarının Gelenbevî'ye nispeti şüpheli iken bazılarının Gelenbevî'ye aidiyeti kesin gibidir. Burada çevirisi yapılan eserlerin içerikleri ve Gelenbevî'ye nispetleri ile ilgili kısaca bilgi vermeyi faydalı görüyoruz. Çeviride esas alınan risalelerin sıralamasında klasik dönem kalam ve hikmet metinlerinin tertibi esas alınmıştır. Aşağıda bu tertibe göre risaleler hakkında bilgi verilecektir.

1. Mantık İlminin Konusu Hakkında Risâle: Mantık ilminin konusu (*mevzû*) hakkında kaleme alınan ilk risalenin tespit edebildiğimiz tek nüshası Konya Yazma Eserler Burdur İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonunda yer almaktadır. Risalenin ferağ kaydında verilen “İsmail Gelenbevî'ye *nispet edilen* risale tamamlandı.” edilgen yapıyla ifade risalenin Gelenbevî'ye aidiyeti ile ilgili bir şüpheyi ima etse de risalenin üslubu Gelenbevî'nin diğer risalelerindeki üsluba oldukça benzemektedir. Burada kastettiğimiz şey risalede anlatım tarzı olarak başvuru-
lan “Evet, ... mümkündür; ancak, ...”, “Doğru inceleme (*tahkîk*) budur.” “Şöyle cevap verilir.” (*ücîbe*), “Şöyle itiraz ederler.” (*evradû*), “Bunun izahı şöyledir.” (*takrîrû hâzâ*), “Derim ki; şunu tercih ederiz.” (*nakûlu nahtâru*) gibi ifadelerdir. Bu tür ifadeler genel olarak müteahhir dönem eserlerinin anlatım kalıpları arasında yer alsalar da Gelenbevî'nin hemen birçok eserinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra risalenin yoğun tartışmalı muhtevası da Gelenbevî'nin eserlerinin içeriği ile benzeşmektedir. Hasılı risalenin Gelenbevî'ye aidiyeti ile ilgili bariz şüphe uyandıracak bir işarete rastlamadığımız için risaleyi Gelenbevî'ye nispet ederek çevirmeyi uygun gördük. Risalede mütekaddim ve müteahhir dönem mantıkçıları arasında mantık ilminin konusunun ne olduğu ile ilgili tartışmaya yer verilmiştir. Mütekaddim dönem mantıkçıları mantığın konusunun ikinci akledilir kavramlar, müteahhir dönem mantıkçıları ise

“tasavvurî ve tasdikî bilgiler” olduğunu kabul ederler. Risale-nin son kısmındaki ifadelerinden Gelenbevî’nin mütekeddim dönem mantıkçılarının görüşüne yakın olduğu anlaşılmaktadır. Harun Kuşlu risale hakkında “Gelenbevî’ye Nispet Edilen Mevzû’l-Mantık Risalesi Üzerine Bir İnceleme” adlı bir çalışma kaleme almıştır.

2. On Kategori (Makûlât) Hakkında Risale: Aristoteles’in Platon’un idealarına karşı geliştirdiği, fiziki âlemdeki nesnelerin tümel hakikatlerinin kategorilerini içeren on kategoriyi kısa tanımlarla izah eden ders notu niteliğindeki risalenin ulaşabildiğimiz tek nüshası, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonundaki 06/Mil/Yz/A 1006/17 arşiv numaralı mecmuanın 98a-98b varakları arasında yer alan nüshadır. Nüshanın ferağ kaydında “Bu risale fâzıl Gelenbevî’ye aittir.” ifadesi yer almaktadır.

3. Öncelik (Tekaddüm) Hakkında Risale: Özellikle Allah ve âlem ilişkisi meselelerinde âlemin sonradan varlığı ile ilgili tartışmalarda gündeme gelen öncelik kavramı hakkında kısa not niteliğinde olan bu risalenin pek çok nüshası bulunmaktadır. Çeviride esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesi Hafid Efendi Koleksiyonu’ndaki 450 arşiv numaralı mecmuanın 79a varağında yer alan nüshanın baş kısmına “Merhum, muhakkik Gelenbevî’nin Öncelik Risalesi” kaydı düşülmüştür. Risalede Gelenbevî, öncelik kavramının, klasik kelimeler ve hikmet metinlerinde açıklanan beş kısma hakkında özet ve detay bilgiler vermektedir.

4. Vâsita Risalesi: Risale, bir şeyin başka bir şeyde sabit olmasının ya da ona ilişmesinin vasıtası ve dolayısıyla iletici olan şey, sabit olan ve ilişen şeyin, vasıtalı olan şeye ait olmasını gerektirip gerektirmediği, vasıtanın, sabit olan ya da ilişen şey ile nitelenip nitelenemeyeceği gibi soruların çözümlenmesinde etkili olan vasıta kavramını incelemektedir. Bu mesele daha çok klasik fizik bahislerinde örneğin cismin, sonluluk vasıtası ve “şekil”

ile nitelenip nitelenemeyeceği gibi tartışmalarda ve cihet-i vahde (ilimlerin konusal birliği) meselesinde herhangi bir ilmin meselelerinin ya konusunun özsel arazlarının tespitinde gündeme gelmektedir. Pek çok yazma nüshası bulunan risalenin, çeviriye esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu'ndaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 56b varagında yer alan nüshasının baş kısmında “Vasitanın incelenmesi hakkındaki bu risale fâzıl Gelenbevî'ye aittir.” ifadesi, ferağ kaydında ise “Gelenbevî'ye ait risale tamamlandı.” kaydına yer verilmiştir. Risaleye ayrıca âlet/giriş ilimleri hakkında temel bilgiler içeren ilim talebelerinin yeterliliklerinin artırılması amacıyla hazırlanan/derlenen *Resâilü'l-imtihân* içinde yer almaktadır (İstanbul: Matbaa-i Âmire: 1262/1846).

5. Taksim ve Kısımlanan Hakkında Risale: Taksim kavramının taksimin türlerinin ve taksim ile terdid (ihtimal) ifade eden kavramlar arasındaki farkların incelendiği risalenin muhtelif yazma nüshaları mevcuttur. Çeviride esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu'ndaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 30b varagında yer alan nüshanın baş kısmında “Gelenbevî merhumun taksim kavramının beyanı hakkında risalesidir.” ifadesine yer verilmiştir.

6. Gerekliklik (Lüzûm) Hakkında Risale: Risale mantık ve metafiziğin en temel kavramları arasında yer alan ve zihnî ya da haricî varlık alanlarından herhangi birinde mevcut olan iki şeyin birbirinden ayrılmasının imkânsızlığını ifade eden gerekliklik kavramı ve kısımları hakkında bilgiler verir. Muhtelif koleksiyonlarda farklı nüshaları bulunan risalenin, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu'ndaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 149b-150b varakları arasında yer alan nüshasının baş kısmında “Fâzıl Gelenbevî'nin gerekliklik kavramının incelenmesine dair [risalesidir.]” ifadesine yer verilmiştir.

7. İmkân Hakkında Risale: Gelenbevî bu risalede imkân kavramının kısımları olan genel imkân (*imkân-ı ‘âm*) ve dar kapsamlı imkân (*imkân-ı hâs*) hakkında kısa bilgiler vermektedir. Muhtelif nüshaları bulunan risalenin çeviriye esas aldığımız, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu’ndaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 143b varağında yer alan nüshasının ferağ kaydında “Fâzıl Gelenbevî’ye ait [risaledir.]” ifadesine yer verilmiştir.

8. Mümkün Hakkında Risale: Gelenbevî bu risalede mümkün kavramının, “varlık ve yokluk yönü özü gereği eşit olan” şeklindeki yaygın tanımını eleştirmektedir. Ona göre mümkün şey özü itibarıyla varlık ya da yokluktan birini gerektirmemekle beraber mümkünün yokluk yönü baskındır. Kısa not şekline kaleme alınan risalenin ulaşabildiğimiz tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonundaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 144a-144b varakları arasında yer almaktadır. Risalenin ferağ kaydında “Gelenbevî’ye ait [risaledir.]” ifadesine yer verilmiştir.

9. İmkânsız Hakkında Risale: Bir önceki risalenin devamı niteliğinde olan bu risalede imkânsız ile mümkün kavramları arasındaki farka temas edilmektedir. Kısa not şekline kaleme alınan risalenin ulaşabildiğimiz tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonundaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 143b-144a varakları arasında yer almaktadır. Risalenin ferağ kaydında “Gelenbevî’ye ait [risaledir.]” ifadesine yer verilmiştir.

10. İmkânsızın Mahiyetinin İncelenmesi Hakkında Risale: Risalede Gelenbevî imkânsız bir kavramın mahiyetinin nasıl bileneceği problemini ele almaktadır. Ona göre imkânsız bir kavramın hariçte mevcut olması imkânsız olsa bile tümel bir formda varsayımına dayalı olarak belirli bir zihinde gerçekleşmiş

olması kaçınılmazdır. Risalenin muhtelif yazma koleksiyonlarında farklı nüshaları yer almaktadır. Ayrıca *Resâilü'l-ımtihân*'da da Gelenbevî'ye nispetle risaleye yer verilmiştir. Çeviriye esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu'ndaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 148b-149b varakları arasında yer alan nüshanın baş kısmında “Üstün zihinler için faydalı bir ferîde.” ifadesine yer verilirken risalenin ferağ kaydında “Gelenbevî'ye ait [risaledir.]” ifadesi yer almaktadır.

11. Mahiyetin İncelenmesi Hakkında Risale: Gelenbevî bu kısa risalede mahiyetin mutlak, mücerred ve mahlût şeklindeki kısımları hakkında bilgi vermektedir. İlaveten Gelenbevî bir türün mahiyetini ifade eden kavramlara eklenen belirtme edatının anlamlarını da izah etmektedir. Risalenin ulaşabildiğimiz iki nüshası bulunmaktadır. Biri Süleymaniye Kütüphanesi Hafid Efendi Koleksiyonundaki 450 arşiv numaralı mecmuanın 79b varlığında yer alan nüsha, diğer ise Süleymaniye Kütüphanesi Giresun Yazmalar Koleksiyonundaki 106 arşiv numaralı mecmuanın 149a varlığında yer alan nüshadır. Çeviriye esas aldığımız ilk nüshanın baş kısmında “Muhakkik İsmail Gelenbevî'ye ait mahiyet kavramının incelenmesi hakkındaki risale.” ifadesine yer verilirken risalenin ferağ kaydında “[Gelenbevî] merhuma ait risale tamamlanmıştır.” ifadesi yer almaktadır.

12. Zihnî Varlık ve Var Olmayan (Madûm) Mümkünlerin Sabitliği Hakkında Risale: Gelenbevî'nin öne çıkan risaleleri arasında yer alan bu risale zihnî varlığı reddeden kelimcilerin, zihnî varlığı hangi anlamda reddettiklerini, nispetler ve var olmayan mümkün şeylere ilişkin zihnî tasavvurların ne tür bir gerçekliğe sahip oldukları yönündeki düşüncelerini açıklamaktadır. Bu bağlamda o, nefsül-emr, gerçek haricî varlık (*vücûd-i hâricî el-muhakkak*) ve mevzhûm haricî varlık (*vücûd-i hâricî el-mevzhûm*) gibi kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri incelemekte-

dir. Yazma eser kütüphanelerinde pek çok farklı nüshası bulunan risalenin çeviriye esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesi Giresun Yazmalar Koleksiyonu'ndaki 106 arşiv numaralı mecmuanın 82a-83a varakları arasında yer alan nüshasının baş kısmında “Fâzıl Gelenbevî'ye ait risale.” ifadesi yer almaktadır. Risaleye ayrıca *Resâilü'l-imtihân* içerisinde de yer verilmiştir. Risale ayrıca Recep Duran tarafından tahkik, tercüme ve tahlil edilerek “İslam Felsefesinde “Vucud-u Zihnî” (Zihinsel Varlık) Anlayışına Bir Geç Dönem Osmanlı Örneği: İsmail Gelenbevî II” başlığıyla neşredilmiştir.

13. Nefsü'l-emr Hakkında Risale: Risale İslam düşüncesinde nesnel ve özellikle kavramsal gerçeklik tartışmalarının merkezinde yer alan ve haricî ve zihnî şeylerin, öznenin düşünce ve kurgusundan bağımsız kendinde gerçekliğini ifade eden nefsü'l-emr kavramının incelenmesini içermektedir. Risalede Gelenbevî, nispetler, Anka gibi kurgusal varlıklar, beşin çiftliği imkânsız tasavvurların gerçekliğini temellendirmekte ve bu temellendirmede bağlamında nefsü'l-emr, haricî gerçek varlık, haricî mevhûm varlık, farazî varlık ve hâriç gibi kavramlar hakkında önemli çözümler sunmaktadır. Risalenin, muhtelif yazma eser koleksiyonlarında farklı nüshaları yer almaktadır. Millet Kütüphanesi Ali Emiri Arabi Koleksiyonu 4351 arşiv numaralı mecmuanın 41b-43a varakları arasında yer alan nüshada risalenin adı “Nefsü'l-emrin incelenmesi hakkında risale.” şeklinde verilmekle beraber, çeviriye esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesi Giresun Yazmalar Koleksiyonundaki 106 arşiv numaralı mecmuanın 149b-150b varakları arasında yer alan nüsha “ferîde” başlığı altında verilmiştir; risalenin ferağ kaydında ise “Fâzıl Gelenbevî'ye ait [risaledir].” ifadesi yer almaktadır. Çeviride yararlandığımız Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonundaki 4140 arşiv numaralı mecmuanın 147a-148b va-

rakları arasında yer alan nüshada ise risale herhangi bir başlıkla sunulmamıştır. Risalenin içeriğine dair Ahmet Karagöz, Sinan Öge danışmanlığında İsmâil Gelenbevî’de *Nefsü’l-Emr* başlıklı yüksek lisans tezi hazırlamıştır.

14. Âlemin Ezeliliği ve Hâdisliği Hakkında Risale: Risale âlemin ezelî mi yoksa hâdis mi olduğu konusunda kelimacılar ile felsefeciler arasında süregelen tartışmada her iki görüşü uzlaştıran bir yoruma yer vermektedir. Ancak Gelenbevî âlemin ezelî olduğu yönündeki görüşün din ile hiçbir şekilde uzlaşamayacağını dile getirir. Risalenin çeviriye esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesi Serez Koleksiyonundaki 3847 arşiv numaralı mecmuanın 127a varlığında yer alan nüshasının baş kısmına “Gelenbevî’ye ait [risaledir].” Kaydı düşülmüştür. Bunun dışında çeviride Süleymaniye Kütüphanesi Kasıdecizâde Koleksiyonundaki 723 arşiv numaralı mecmuanın 45a-45b varakları arasında “fâide-i latîfe” başlığı ile yer alan nüshadan da istifade edilmiştir. Risaleye ayrıca *Resâilü’l-ımtihân* içinde yer verilmiştir.

15. Allah Teâlâ’nın Var Olmayan (Madûm) Şeylere Dair Bilgisi Hakkında Risale: Baş kısmında da belirttiği üzere Gelenbevî risalede iki konuyu ele almaktadır. Birincisi, Zihnî varlığı reddeden kelimacılara göre Allah Teâlâ’nın, var olmayan şeyleri nasıl bildiği ve mümkün olup var olmayan tasavvurların hangi gerçeklikte sabit oldukları meselesidir. İkincisi ise âlemin sonsuzluğunun reddi bağlamında başvuru ve sonsuz varlık ve olaylar silsilelerinin mümkün olmadığını temellendiren burhân-ı tatbîkin ilm-i ilahî hakkında gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorusudur. Kelam ve hikmet geleneği açısından oldukça yoğun akıl yürütme ve tartışmalar içeren ve önemli pek çok konuya temas edilen risalenin çevirisinde Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi Mehmet Asım Bey Koleksiyonundaki 023 arşiv numaralı mecm

muada 88b-94b varakları arasında yer alan nüsha esas alınmıştır. Risalenin ferağ kaydında “Fâzıl üstat Gelenbevî’ye ait risale tamamlandı. Allah onun ruhunu rahatlatсын ve genişletsin.” ifadesine yer verilmiştir. Risaleye ayrıca *Resâilü’l-ımtihân* içerisinde yer verilmiştir.

16. Yaratıcının ve Yaratılanların Bilgilerinin İncelenmesi Hakkında Risale: Risale Allah Teâlâ’nın bilgisi ile mümkün varlıkların bilgisinin farkını incelemektedir. Bu çerçevede Gelenbevî Allah Teâlâ’nın bilgisinin soyutlamaya dayalı (*intizâ’i*) olmadığını, O’nun bilgisinin huzûrî bilgi olduğunu söylemektedir. Buna karşın mümkün varlıkların bilgileri soyutlamaya dayalı bilgidir. Bazı durumlarda mümkünlerin bilgisi de huzûrî olabilir. Ancak bu noktada yaratıcının bilgisinin huzûrî olması ile yaratılanların bilgilerinin huzûrî olmaları birbirinden farklıdır. Çeviride risalenin Millet Kütüphanesi Ali Emiri Arabi Koleksiyonundaki 4351 arşiv numaralı mecmuanın 43b-45a varakları arasındaki nüshası esas alınmıştır. Risaleye *Resâilü’l-ımtihân* içerisinde de yer verilmiştir.

17. Mümkünün Ezeli Mahiyeti Hakkında Risale: Gelenbevî bu risalede mümkün ve imkânsız mahiyetler arasındaki farka temas etmektedir. Mümkün mahiyetlerin nefsü’l-emrde, varlık verenin var etmesinden bağımsız kendinde ezeli bir gerçekliği bulunurken, imkânsız mahiyetlerin kendinde gerçeklikleri yoktur. Onlar, ancak mümkün şeylere benzetilerek imkânsız tasavvur eden zihninde mevcut olabilirler. Kısa not mahiyetindeki risalenin Süleymaniye Kütüphanesi Serez Koleksiyonundaki 3847 arşiv numaralı mecmuanın 127b varağında yer alan nüshası çeviride esas alınmıştır. *Resâilü’l-ımtihân* içinde yer verilen risalenin Süleymaniye Kütüphanesi Giresun Yazmalar Koleksiyonundaki 106 arşiv numaralı mecmuanın 145b varağında yer alan nüshasından da istifade edilmiştir.